

EU er blevet politisk

Skrevet af: **Jan Helbak** | Offentliggjort: 28. maj 2019

Malet med den brede pensel faldt valgresultatet af EP valget næsten ud som forudset i de fleste meningsmålinger. De europæiske konservative og kristendemokrater (EPP) gik markant tilbage, fordi deres krisepolitik har fastholdt EU-landene i lavvækst og øget social ulighed. De europæiske socialdemokrater især det tyske SPD (S&D) gik også tilbage, fordi de endnu ikke tydeligt og konsistent har frigjort sig fra krisepolitikken og entydigt taget lønmodtagernes parti. De grønne partier gik samlet frem (Grønne/EFA) på en grøn - og social dagsorden, der burde have været socialdemokraternes. Alliancen af liberale og demokrater (ALDE) havde den største fremgang, dog mest på grund af Macrons tilslutning til gruppen. Den europæiske venstrefløj (GUE/NGL) gik tilbage, fordi den endnu ikke har kunnet enes om en fælles EU-strategi. De højrenationale gik frem i spredt orden, men uden at komme i nærheden af en stor fremgang for Salvini og Marine Le Pens fælles front. Det forventede stemmeskred ud over Legas fremgang i Italien udeblev.

Det mest overraskende ved EP-valget var den relativt høje valgdeltagelse i underkanten af 51%. Det havde ingen regnet med. Mange havde frygtet det modsatte.

Med valget står fire billeder frem. Overordnet set blev valgkampen defensiv og ført på en stemning af frygt. Den fremherskende vending var: for tryghed og sikkerhed. Den folkelige interesse for, hvad der sker i EU, er vokset. Den politiske kamp om EU's fremtid har trods den defensive tone fortrængt de teknokratiske og lukkede beslutningsprocesser. For første gang afspejler Europa parlamentets sammensætning de politisk parlamentariske styrkeforhold i medlemsstaterne.

Men når det er sagt, hører det med, at det reelle resultat af valget er betydeligt mere nuanceret og broget, idet ingen af de store valggrupper i parlamentet udgør homogene blokke. Eksempelvis indgår Venstre og Det Radikale Venstre i ALDE gruppen men ligger langt fra Macrons La République en Marche. Ligeså stor afstand er der mellem CDU/CSU og Fidez i EPP gruppen. Det samme forhold gælder i den socialdemokratiske gruppe, hvor det spanske og portugisiske socialdemokrati er langt mere EU visionært og repræsenterer en langt mere vidtgående kritik af krisepolitikken end eksempelvis det danske og tyske socialdemokrati. Endnu mere komplekst er billedet hos de nationalkonservative og højreradikale partier, som næsten kun er bundet sammen af flygtningepolitikken og afvisningen af dominansen fra Bruxelles.

EPP's markante tilbagegang og svækkelsen af Socialdemokraterne er det resultat, der mest afgørende vil ændre EU's fremtid. Det er Helmut Kohls gamle projekt for at erobre den afgørende magt i EU, der nu er ved vejs ende. Efter Murens fald arbejdede Kohl systematisk på gennem alskens kompromiser at udvide EPP til at blive den politiske faktor i EU, der kunne diktere alle vigtige beslutninger både i parlamentet, i kommissionen og i ministerrådet. EPP blev ikke bare opbygget som parti men som et altfavnende netværk. Socialdemokraterne skulle holdes væk fra den afgørende magt og tvinges til at indgå aftaler med EPP. De to grupper skulle danne grundlaget for det EU, vi har kendt siden 1999. Det lykkedes, men resultatet er nu blevet underkendt af valget (mest markant i Kohls hjemland).

Med valgresultatet kan ingen af de to store grupper pr. automatik dele de forskellige vigtige poster mellem sig. Det gælder valget af parlamentsformand, valget af kommissionsformand, valget af formænd for de store og betydningsfulde udvalg og godkendelse af budgettet og af direktøren for ECB. Begge grupper er nu tvunget til at indgå alliancer med enten ALDE eller/og de Grønne, hvilket

om noget vil rive op i de indre spændinger i samtlige fire grupper. På den anden side er manøvrerlighederne begrænsede, i og med hverken EPP, ALDE eller de Grønne/EFA kan indgå i alliancer med de nationalkonservative og det yderligtgående højre. Selvom det måske lykkes Salvini og Marine Le Pen at omsætte deres valgresultat til dannelse af en egentlig nationalkonservativ front (European Alliance of Peoples and Nations (EAPN), hvilket i øvrigt langt fra er sikkert, så vil fronten næppe få afgørende indflydelse på de store beslutninger i parlamentet. Omvendt vil fronten, hvis den dannes, kunne samle de fleste euroskeptiske partier i protestdemonstrationer og sætte sig på ca. en tredjedel af pladserne i parlamentet og på den måde udgøre en evig trussel mod det meget større EU venlige flertal.

Men begge blokke lider som sagt af den svaghed, at deres henholdsvis EU-venlige og EU-skeptiske ståsted end ikke nærmer sig et fælles og sammenhængende indhold. Så der tegner sig et billede af mangfoldige kampe på snart sagt alle spørgsmål, uden at gruppernes stilling eller indbyrdes enighed kan forudsiges.

Det ses blandt andet i spørgsmålet om valg af Spitzenkandidat (den kandidat, parlamentet indstiller som kommissionsformand henholdsvis parlamentsformand). EPP indstiller Manfred Weber, som ikke har noget bud overhovedet på EU's fremtid. En afspejling af CDU/CSU's strategiske fattigdom. Socialdemokraterne stiller med Frans Timmermans, der op til og efter valget har foreslået en alliance af socialdemokrater, de Grønne, venstrefløjen, dele af ALDE og EPP for at styrke EU's videre integration baseret på en progressiv social- og arbejdsmarkedspolitik, en fælles europæisk skattepolitik og en stærk klimapolitik med grønne investeringer og forpligtelser indbygget i al EU lovgivning. For at komme videre vil EPP og S&D forsøge at splitte hinanden ved at indgå tilstrækkeligt stærke alliancer hver især.

Ser man bort fra og ud over de nu forestående tovtrækkerier om valg af kommissionsformand, parlamentsformand osv., melder der sig lige på den anden side af valget vitale spørgsmål af en helt anden kaliber. De Grønne, venstrefløjen og delvist socialdemokraterne har gjort afvisningen af internationale handelsaftaler med en indbygget opmandsret (investor-state dispute settlement ISDS) til et kardinalpunkt, selv om EU-retten lige har givet EU-kommissionen grønt lys til at indgå sådanne aftaler. Her kan forudsiges en direkte konfrontation. ALDE er splittet på spørgsmålet. De nationalkonservative er imod men af helt andre årsager. De Grønne vil afvise alle handelsaftaler med en indbygget ISDS. For hvis en ISDS funktionen indbygges i fremtidige handelsaftaler, kan det bremse deres højtprofilerede klimapolitik. De samme spændinger og uenigheder mellem og internt i grupperne popper op, når det gælder en fælles europæisk forsvarsstyrke som grundlag for de ledende EU-landes ønske om at frigøre sig fra USA's dominans indenfor geopolitikken og på verdensmarkedet. Mindre bliver uenighederne ikke, når det gælder omstrukturering af euroen, fuldendelse af en bankunion, udstedelse af EU-obligationer, oprettelse af et finansministerium, fælles EU-skat og udvidede arbejdstagerrettigheder som modsvar til det indre marked, der har svækket lønmodtagerrettighederne og pustet til uligheden i alle medlemslandene i en grad, så selv OECD og IMF i kor advarer mod udviklingen.

Det er korrekt, at parlamentet indenfor den kendte institutionelle ramme har begrænset indflydelse på de nævnte problemtemaer. Især på de spørgsmål, der vedrører de mellemstatslige aftaler som eksempelvis Finanspagten. Ikke desto mindre er det krisetemaerne afledt af ti års krisepolitik, flygtningespørgsmålet og den såkaldte klimakrise, der har øget interessen for EU og parlamentet. Det kan meget vel få som konsekvens, at det bliver vanskeligere at "handle" aftaler af i ministerrådet eller for kommissionen at udfærdige teknokratiske løsninger, uden det giver ballade i parlamentet, som nu mere end tidligere kan slå tilbage i medlemslandenes politiske liv. Det kommer til at knirke i EU's institutionelle fuger.

Allerede op til og nu i kølvandet på parlamentsvalget er der opstået regeringskriser i Østrig,

Grækenland, Belgien og måske Holland. Spørgsmålet er, om regeringskoalitionen i Tyskland mellem CDU/CSU og SPD holder ret meget længere. Der er også spændinger i den Italienske regering, og Macrons parti fik ikke den forventede fremgang. Den udvikling vil slå ind i ministerrådet og skærpe magtkampene her og måske lamme rådet så meget, at der ikke kan tages de store og afgørende beslutninger.

Om det er i parlamentet eller i ministerrådet, vil de store udfordringer, hele EU står overfor, igen og igen rejse spørgsmålet om større eller mindre integration og - politisk mere interessant - om integrationens indhold.

De Grønne gik f.eks. ikke kun til valg på klimapolitikken. Gruppen repræsenterer en vis vision om en tættere Union. Om øgede arbejdstagerrettigheder og fælles europæisk skattepolitik. Af samme grund gjorde partierne indhug i de socialdemokratiske partiers vælgertilslutning, fordi socialdemokratiernes højstemte programmer har været alt for ukonkrete, når det gjaldt spørgsmålet om, hvordan de politisk skal gennemføres indenfor de eksisterende EU rammer. Deres krav om en "social kontrakt" og fælles skattepolitik og indsats mod skatteunddragelse var alt for vagt formuleret til at overbevise især de unge vælgere og arbejderklassevælgerne om, at de kan og vil mere end de Grønne. Dertil kommer, at de socialdemokratiske partier langt fra er enige om, hvad der skal ske med krisepolitikken. De socialdemokratiske partier, der har været mest kritiske overfor eksempelvis Finanspagten og Vækst- og stabilitetspagten som PSOE i Spanien og PS i Portugal har noteret sig en pæn fremgang, hvorimod eksempelvis SPD, der hidtil har forsvaret Finanspagten og den nationale budgetlov har stået for næsten halvdelen af S&D gruppens tilbagegang.

Men går man den Grønne gruppe efter i sømmene hersker der også her stor afstand mellem SF og flere af de grønne partier angående social- og arbejdsmarkedspolitikken og om hvor langt, man skal gå i opbygningen af en stadigt tættere union. Nogle af de toneangivende grønne partier (eksempelvis det tyske) ønsker at ændre Lissabontraktaten for at give parlamentet mere magt, reducere det demokratiske underskud og udvide parlamentets beføjelser hvad angår den konkrete politik på områder, der hidtil har været forbeholdt ministerrådet. Andre grønne partier er indifferente overfor social- og arbejdsmarkedspolitikken og det institutionelle spørgsmål.

Macrons EU-visioner er blevet nedtonet i løbet af valgkampen og modsætningerne mellem de liberale og socialliberale partier i ALDE gør det ikke videre sandsynligt, at man herfra skal forvente en videreførelse af Macrons store integrationsprojekt. Og CDU/CSU's tilbagegang taler heller ikke for, at hverken den tyske regering eller de tyske konservative længere kan videreføre den hidtidige toneangivende politik og lægge linjen for, hvordan EU skal løse de store politiske spørgsmål og fastholde sin position på verdensscenen.

Man kan således spekulere i alle mulige alliancemuligheder. Om det er Frans Timmersmans "venstrealliance", eller Guy Verhofstadts (ALDE's parlamentariske leder) forslag om en storkoalitions aftale med kommissionen og så videre og så videre. Det afgørende er og bliver, hvad der skal laves alliancer om, og her bliver det afgørende, om der er nogen af grupperne, og om der er nogen kræfter i ministerrådet med tilstrækkelig styrke og autoritet til at indgå bærende alliancer og udstikke linjen for EU's fremtidige politik og institutionelle udvikling.

Hvor meget man i valgkampen end har fokuseret på klimaproblemerne og flygtningespørgsmål, går f.eks. eurokonstruktionens svaghed ikke væk af sig selv. Den lave økonomiske vækst og de økonomiske spændinger mellem medlemslandene og fraværet af solidaritetsmekanismer til at udligne de store sociale- og økonomiske forskelle løser heller ikke sig selv. Spændingerne mellem EU og USA og EU's rolle i den nære geopolitik trænger sig også på, uden at der længere er en uomgængelig akse mellem Tyskland og Frankrig til at kontrollere og diktere alle reelle løsninger på de nævnte problemer, og heller ikke længere en dominerende blok af EPP og Socialdemokraterne i

parlamentet til at understøtte dominansen i ministerrådet.

Til sammenligning er højrepartiernes fremgang (som faktisk ikke var særlig stor) af mindre betydning. Fokus bør rettes mod EPP's og socialdemokraternes forsøg på at skabe forskellige alliancer med ALDE og de Grønne (og venstrefløjen), og hvad disse alliancer får af betydning for gruppernes indre sammenhængskraft. For der er ikke noget i valgkampen eller i partiernes valgprogrammer, der tegner billedet af en samlende politisk kraft med visioner om EU's videre udvikling. Så nu, hvor parlamentet er blevet et politisk parlament med forøget folkelig interesse, ser det samtidig ud til, at der er åbnet for en omfattende kamp om at skabe en ny ledelse i hele EU som afløser for Helmut Kohls gamle projekt. Situationen taler for, at den aktuelle fragmentering kan blive total, hvis ikke det først og fremmest lykkes for socialdemokraterne at formulere en langt mere stringent og lønmodtagerorienteret EU politik, der også kan tiltrække de Grønne og venstrefløjen, i lighed med udspillene fra den europæiske fagbevægelse (indebærer også institutionelle reformer). Man skal nemlig ikke forvente fornyet lederskab af hverken EPP eller ALDE, fordi det først og fremmest er deres krisepolitik, der har forlænget Europas økonomiske og sociale krise og uddybet splittelsen mellem Nord og Syd - og Øst og Vest. I det lys repræsenterer Frans Timmermans og den socialdemokratiske gruppes leder Udo Bullmanns strategiske perspektiv det eneste progressive alternativ til EPP's fallerede krisestrategi og ALDE's Macroninspirerede visioner om et nyt borgerligt domineret EU.

Således overstået har det europæiske parlamentsvalg demonstreret en større folkelig interesse for EU og europæiske løsninger end hidtil antaget. EU fremstår efter valget heller ikke længere som den urørlige og fjerne Leviathan, der undertrykker medlemslandene og styres af et infamt teknokrati. Det er nu blevet betydeligt nemmere at forbinde national politik - især det progressive opgør med neoliberalismen - med et lignende opgør på den europæiske scene - fordi alliancerne kan udvikles politisk og udfordre de nationale særinteresser i ministerrådet. Måske bliver næste skridt, at der frem til næste valg dannes egentlige transnationale europæiske partier.